

2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про акціонерні товариства» щодо вдосконалення механізму діяльності акціонерних товариств від 03.02.2011 р. № 2994-VI // Голос України. – 02.03.2011. – № 39.

3. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р. № 3480-IV // Урядовий кур'єр. – 19.04.2006. – № 75.

Надійшла 10.04.2011

УДК 334.722

В. М. КУЗЬМИН

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ВПЛИВ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СТРУКТУРНУ ТРАНСФОРМАЦІЮ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В статті окреслено вплив підприємництва на структурну трансформацію економіки України. Розглянуто необхідність формування стратегії розвитку підприємництва та основні стратегічні завдання: електронний облік, удосконалення податкового регулювання, інноваційність. Ефективна реалізація визначених завдань забезпечить еволюційну структурну трансформацію економіки, підвищення ефективності використання людських та інших національних ресурсів.

In the article the enterprise influence on structural transformation of economy of Ukraine is outlined. The necessity of forming the strategy of enterprise development and basic strategic tasks is considered: electronic consideration, improvement of the tax adjusting, innovation. Effective realization of the set tasks will provide evolutionary structural transformation of economy, rise of efficiency of the use human and other national resources.

Ключові слова: підприємництво, розвиток, трансформація, економіка, облік, стратегія, завдання.

Вступ

Вищим керівництвом нашої країни визначено одне з найважливіших економічних завдань – до 2020 р. ввійти до двадцятки найбільш економічно розвинених країн [1]. Якщо взяти за основний критерій визначеного завдання – валовий внутрішній продукт (ВВП), то його необхідно то збільшити в 2,4 рази [2]. З позицій сьогоденних темпів росту ВВП це завдання є в значній мірі проблематичним, з іншого боку, на 21 місці за обсягами ВВП є сусідня країна – Польща, рівень ВВП якої може бути досяжним в недалекій перспективі. Одним з визначальних чинників необхідної трансформації ринкової економіки країни є розвиток підприємництва і його найбільш динамічного сектору – малого підприємництва. Тому розвиток підприємництва, зокрема малого, є однією з найбільш актуальних проблем національної економіки і суспільства загалом.

Серед досліджень західної економічної думки, направлених на визначення суті і змісту підприємництва, насамперед необхідно відзначити праці А. Сміта, К. Веспера, П. Друкера, Ф. Найта, Й. Тюнена, Ф. Хайска, Й. Шумпетера. Питання розвитку вітчизняного малого бізнесу знайшли відображення в дослідженнях З.С. Варналія, В.С. Вороніна, С.Г. Дриги, В.М. Геєця, Я.А. Жаліла, О.С. Кузьміна, О.В. Кужель, Е.М. Лібанової, Д.В. Ляпіна, В.П. Петренка, інших відомих вітчизняних науковців та економістів. Проте певні аспекти розвитку підприємництва (стратегічні, інноваційні тощо) не знайшли комплексного відображення в вітчизняних дослідженнях.

Мета статті полягає в окресленні аспектів, які мають важливе значення для розвитку малого і середнього підприємництва і його впливу на структурну трансформацію економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Трансформація адміністративно-командної системи у ринкову супроводжується масштабними змінами економічної, соціальної структури суспільства. Регулювання структурних зрушень у кожній державі здійснюється за допомогою так званої структурної політики. У широкому розумінні структурна політика держави — це обґрунтування цілей та характеру структурних перетворень, визначення комплексу заходів щодо підтримки розвитку тих елементів економічної системи, які забезпечують економічне зростання та вирішення актуальних проблем сьогодення. Поняття структурної трансформації економіки в ринкових умовах можна визначити як загальну стратегію максимізації економічного зростання, яка включає комплекс заходів, спрямованих на реалізацію пріоритетних програм і проектів.

Одним з основних елементів структурної трансформації економіки є мале і середнє підприємництво.

В національних доповідях “Про стан і перспективи розвитку підприємництва” [3, 4] досить детально викладено проблеми і тенденції розвитку підприємництва, сформовані стратегічні пріоритети у сфері розвитку підприємництва [3, с.165–169]. Тактичні пріоритети з дерегуляції й розвитку підприємництва визначені в Програмі економічних реформ України на 2010–2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” [5]. Проте відсутність якагальної економічної стратегії держави, так і розвитку підприємництва зокрема, не дозволяє чітко окреслити структурну політику держави. Еволюційні моделі розвитку підприємництва розвинених країн в основі яких пасивна структурна

політика з незначним втручанням держави в процеси розвитку економіки є актуальними і на даний час. Проте виклики часу вимагають проведення активної структурної політики, суть якої полягає в визначальній участі держави в прогресивних структурних зрушеннях. На відміну від командно-адміністративної системи, де структурні трансформації, формування нових галузей здійснювались виключно за рахунок бюджетного фінансування, в ринкових умовах структурна трансформація повинна базуватись на достатньому ринковому потенціалі підприємництва шляхом максимального сприяння його функціонуванню державою і розвитку його потенціалу. Саме підприємство формує ефективне конкурентне середовище, сприяє послабленню монополізму державних і змішаних підприємств, впливає на структуру економіки та на якісну характеристику валового внутрішнього продукту, розширяє сферу свободи ринкового вибору, характеризується раціональними формами управління, забезпечує більш швидку реалізацію інновацій.

Видатний економіст Йозеф Шумпетер визначив основною рушійною силою ринку підприємця, а його діяльність як процес «творчого руйнування». Підприємець-інноватор визнається однією з центральних фігур господарської діяльності. Інновація, за Шумпетером, – це не тільки виготовлення нового продукту та впровадження нових технологій, а й освоєння нових ринків збуту, нових джерел сировини, нових форм індустріальної організації.

Підприємство, особливо мале, щоб вижити, повинне брати на себе значний ризик при здійсненні нововведень. Тільки випуск нового продукту дасть йому можливість опинитися на якийсь час в вигідному становищі і отримати високий прибуток. Таким чином, мале і середнє підприємство в визначальній мірі реалізує інноваційно-інвестиційний напрям розвитку економіки, який визначений як одним з пріоритетних в державі.

Можна приводити різні шляхи розвитку економіки. «Перший напрям – це рух так званим європейським шляхом, другий – латиноамериканським» [3, с.28]. Дискусійною є і модель американської економіки, але на даний час економіка США визнана найбільш конкурентноздатною. Відмітимо одну з особливостей структури ВВП США – питома вага сфери послуг у виробленому ВВП (80%). Переважну частину цих послуг забезпечує мале та середнє підприємство. Значна частка послуг у США у сферах медицини і освіти, в Україні переважна частка цих послуг забезпечується державними установами, тому в цій сфері необхідні суттєві реформи. Якщо сфера послуг в великих містах є відносно розвиненою, то в малих містах і селах дана сфера нерозвинена і для малого підприємництва має значний потенціал розвитку, як і підприємство в виробництві і переробці сільгосппродукції. На думку автора, без функціонуючого підприємства кооперація на селі не буде ефективно розвиватись.

Таким чином, необхідно формування стратегії розвитку підприємства в державі на довгострокову перспективу, з визначенням чітких шляхів реалізації завдань зі структурної трансформації економіки, інноваційно-інвестиційного розвитку і росту ВВП.

Однією з важливих проблем є облік діяльності суб'єктів малого підприємства. Якщо одним з пріоритетних національних проектів є комп'ютеризація шкільної освіти, то електронний облік малого і середнього підприємства є не менш важливим проектом. Система електронного обліку повинна забезпечити електронний документообіг, починаючи з електронної реєстрації, документообігу між підприємствами і закінчуючи електронною звітністю в органи статистики та податкові органи. Це суттєво знизить витрати, особливо малих підприємств, на бухгалтерський облік та податкову звітність. Звичайно це завдання повинні вирішити державні органи на базі найсучасніших інформаційних технологій. В ідеалі при реєстрації підприємства йому повинно безоплатно надаватися програмне забезпечення, сумісне з державними податковими, контролюючими органами та органами статистики. Крім того, така система формує високий рівень прозорості відносин у сфері господарювання, а також можливості дієвого контролю над цими відносинами на предмет попередження та виявлення фактів можливих зловживань і порушень закону. Це також зумовить суттєву детінізацію економіки. За даними національної доповіді [3, с. 92] «У 2000 році рівень тіньової економіки відносно ВВП оцінювався у 47%–52% (залежно від методу оцінки), а у 2006-2007 роках склав 39%-56,8% . Тобто легалізація тіньової економіки наполовину приблизно на 25 % збільшує ВВП.

Одним з важливих чинників розвитку підприємства є податкове регулювання. За показником ефективності податкової системи країна знаходиться в самому кінці списку, на 181-му місці з 183 [5, с.36]. Прийнятий новий Податковий кодекс в багатьох аспектах суттєво не відрізняється від бувшої податкової системи, а вирішення питання спрощеної системи оподаткування для малого підприємства відтерміновані. Проте є і позитиви. Так стаття 154 Податкового кодексу встановлює на період з 1 квітня 2011 року до 1 січня 2016 року ставку 0 відсотків для платників податку на прибуток, у яких розмір доходів кожного звітного податкового періоду нарастаючим підсумком з початку року не перевищує трьох мільйонів гривень та нарахованої за кожний місяць звітного періоду заробітної плати (доходу) працівників, які перебувають з платником податку у трудових відносинах, є не меншим, ніж дві мінімальні заробітні плати. Проте пільга в значній мірі нівелюється невизначеністю перехідних механізмів та складністю і збільшенням паперової звітності, особливо для суб'єктів малого підприємства.

Ще раз підкреслюючи інноваційну природу підприємства, особливо малого, слід відзначити, що основою цієї інноваційності є економічні та технологічні знання, комерційний, організаційний та

виробничий досвід. Тому держава повинна забезпечити необхідний рівень знань з управління, економіки, обліку, насамперед, молоді, яка здобуває спеціальність у вищій школі, а також забезпечити можливість підвищення кваліфікації в галузі управління і економіки всіх бажаним підприємцям. Доцільно забезпечити на законодавчому рівні молодим підприємцям-випусникам навчальних закладів (або молоді до 30 років) податкові пільги на період 3–5 років, аж до повного звільнення від оподаткування, і пільгові кредити. Звичайно такі підприємства функціонують в єдиному обліковому полі. Займатися малим і середнім бізнесом повинні мати можливість не тільки досвідчені підприємці-професіонали, а всі українці, які бачать свою самореалізацію у підприємстві.

Інноваційна природа підприємництва зумовлює підприємця “освоювати” інноваційні види діяльності, формуваючи інноваційні сектори та галузі економіки, забезпечуючи її структурну трансформацію. При цьому він здебільшого опирається на власні ресурси. Якщо ще є державна підтримка інноваційних пріоритетних галузей, то ефективно забезпечується вирішення проблем насичення внутрішнього ринку інноваційними продуктами та послугами, зменшення залежності від імпорту, зокрема сировини та енергії, зниження дефіциту торгового балансу країни, розв’язання проблем зайнятості, вирішення екологічних проблем та ін.

В сучасній економіці інноваційні процеси є визначальним фактором конкурентоспроможності національної економіки. Якщо додати соціальні аспекти підприємництва як стабілізуючої і трансформуючої суспільної страти, то наведені чинники є основою конкурентоспроможного суспільства.

Висновки

Мале і середнє підприємництво є однією з головних рушійних сил економічного розвитку і одним із основних чинників структурної перебудови, активізації інноваційних процесів, розвитку конкуренції тощо. Серед основних напрямів розвитку підприємництва є удосконалення облікової, податкової та інноваційної політики в даній сфері. Це забезпечить еволюційну структурну перебудову економіки, максимізацію економічного зростання, підвищення організаційної ефективності використання людських та інших національних ресурсів.

Подальші дослідження необхідно спрямувати на формування комплексної стратегії розвитку підприємництва.

Література

1. <http://tsn.ua/vybery/programy/peredviborcha-programa-viktora-yanukovicha.htm>
2. ВВП по паритету покупательной способности (по ППС) 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iformatsiya.ru/tab1/542-vvp-po-paritetu-pokupatelnoj-sposobnosti-po-pps-2010.html>
3. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні : національна доповідь / [К. О. Ващенко, З. С. Варналій, В. Є. Воротін та ін.]. – К., Держкомпідприємство, 2008. – 226 с.
4. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні [Електронний ресурс] : національна доповідь. – К., Держкомпідприємство, 2010. – Режим доступу : http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=156973&cat_id=146964
5. Програма економічних реформ України на 2010-2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” від 02 червня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>

Надійшла 15.04.2011

УДК 339.727.2(477+4-11)

С. Ф. ЛЕВШАКОВ

Днепропетровский университет экономики и права им. Альфреда Нобеля

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПЛАТЕЖНЫХ СИСТЕМ В США

В статье рассматриваются основные платежные системы США, анализируется их работа и применяемые платежные инструменты за последнее десятилетие. Приведены сравнительные количественные характеристики работы платежных систем.

This article is devoted to main payment systems of the USA, analysis of operation and usage of payment instruments during last 10 years. The author compared features and quantitative data of payment systems.

Ключевые слова: платежная система, транзакция, платежные инструменты.

Введение (постановка проблемы). Развитие платежных услуг в мире происходит под влиянием востребованности со стороны корпораций, индивидуальных клиентов, а так же банков, участвующих в международных расчетах. Крупнейшие в мире платежные системы сосредоточены в США, где помимо потребности в национальных расчетах присутствуют и платежные услуги для иностранных банков. Появление новых платежных инструментов, которые вытесняют наличные расчеты безналичными, дают